

ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԴԷՄ

«Մի՛ խռովեցիմ սիրտ ձեր, եւ մի՛
զանգիսեցեմ...» (ՅՈՒԼ. ԺԴ. 27)

Ի՞նչ պէտք ունի խռովքը որ օրհնուին է, այն պահուն, երբ կը զգայ թէ վերջին իր օրերը կ'ապրի, ու մօտ է ժամը իրեն ներքին իր բաժանումին: Բաժանումէն աւելի, տագնապի մը պրկումն է ատիկա: Հանգրուան մը, դարձուածք մը՝ կեանքի ճամբուն վրայ, ճակատագրական ըլլալու համար լուրջ, վճռական: Ան հիմա հրաշագործ վարդապետը, հոգիները մազնխող երիտասարդ Պալլիլիային չէ միայն: Այլ, նոյն ատեն, տեղիքի՝ իր երազին յաւերժացումովը մտադրաւուած առաքելալը, իր Հօր կամքը աշխարհի մէջ իրազօրեւելու իջած Որդին: Որուն հասեր է ժամանակը բաժնուելու իրեններէն: Կարծես նետելու զանոնք կեանքի ծովին, մէյ մէկ ջահերը ըլլալու իր երազին՝ որդիներուն մէջ աշխարհին: Բայց ի՞նչ պէտք, վերջին անգամ մը գոնէ, չմտածել անոնց եղածին: Ի՞նչ պէտք, ուրիշ շատ մը անգամներու նման ու անոնցմէ քիչ մըն ալ տարբեր տրամու-

ծեամբ, չհաւաքել զանոնք, չհանել զանոնք այն շունչին, այն մթնոլորտին, ուր, նոյն ընտանիքին անգամները, նոյն տեղիքին սիրողները, նոյն հօր զաւակները զգալին իրենք զիրենք: Ասելին՝ որպէսզի չնուաղէր յոյսը իրենց հաւատքին, երբ աշխարհի առեւտրի մեծ խոհանարանի փրփրէր իրենց վերեւ և իրենց շուրջ: Իրմէ հեռու և իրմէ վերջ:

Ամբողջ էջեր՝ Յովհաննու Աւետարանի ԺԳ. գլուխէն սկսեալ, չղթալ-չղթալ կը խորունկցնեն մեր հոգիներուն մէջ հրապոյրը, վեհօթիւնը խարտեալ այն երկնքին, զոր, անօրինակ ու երիտասարդ այս վարդապետը պատգուց իրեն հետ, Պալլիլիայ հեշտ ու խաղաղ ծովակէն մինչև ալլամերժ ամալքները հրեայ լեռնադագածներուն: Անոնք՝ այդ էջերը, կտակը չեն միայն՝ անցնող վարդապետէն: Անոնք տրամուծիւնները կը պատմեն անոր անաւարտ արքայութեան, հեռու աշխարհին: Ու ալիք-ալիք կը նետեն կամարը անոր անմշուշ նայուածքին, որ իր հոգիին պէս, դիտէ տրամիլ չարամէտ հնարքներէն մարդերուն, բայց չընկերակիլ զժողարութեանց դէմ խաչի ճամբուն: Ու տուաւ փաստը իր սրտին: Տարիներ շարունակ ապրեցաւ ան իր խումբին հետ: Սիրեց անոնց պարզուկ, տաք, միամիտ հոգիներուն տրամուծիւնները, յուսախաբուծիւնները: Ուզեց որ սիրեն ալ իրար, որովհետեւ կը հաւատար այն զօրութեան, այն թափանցուն ու անմար հուրին որ հոգիներու հաղորդակցութենէն կու գայ: Որովհետեւ սիրոյ այդ արարքով միայն Անոր յաւերժական ներկայութեամբը լեցուն պիտի զգային իրենք զիրենք: Եւ իրենք, խումբով, ու հաւասար ջերմութեամբ, պիտի ապրէին Անոր հոգիին մէջ — «Դուք յիս և ես ի ձեզ»: Վստահ թէ իրենք իրենց ձեռքերովը պիտի չխորտակէին այլևս, սրենք իրենց երազի շնչին, կաթոզիկէն իրենց շնչող հոգիներուն: Ու տարիներ շարունակ, իր այդ ըզձանքին հետ, անոնց խօսեցաւ այն կեցուածքէն որ իրենցը պէտք էր ըլլար, անցնելու համար աշխարհի մէջէն, ու մարդերու վկայութիւններու եովէն: Հաւատքն էր փրկութեան ամէն մէկուն մէջ՝ ինքզինքին նկատմամբ. և անկեղծութեան պահանջքն էր շեշտելով՝ ապրումներուն, դորձքերուն մէջ

անգամներին մը ապահովելու համար, կարելի չէ մեր հոգին բաւարար չափով սնուցանել առանց իւրացնելու Յիսուսի բարի պատգամները, մանանայի պէս, հացի պէս:

Ով սիրելի ունկնդիրներ, եկէք միանալ բոլորս ու հաւաքուինք Յիսուսի շուրջ, նստինք Անոր առջև դալար խոտերուն վրայ, ճաշակենք մեզի երկարած ու բոլորիս համար հաւասարապէս բաշխուած հացը, տեսնելու համար թէ որքա՞ն քաղցր է սփոփանքի և յոյսի այդ հացը, ու որքա՞ն քաղցր է մանաւանդ ինքը, Յիսուս: Մօտենանք իրեն, տեսնելու համար լոյսը, որ ծիրանեգոյն լեռներու ետեւէն կը բացուի, արգարութեան և ազատութեան սուրբ լոյսը, փառաւոր յաղթանակներ աւետող մեծ լոյսը, որ տակաւ կը մօտենայ մեզի ու իրմով լուսաւորուած ու քաջալերուած, օրհներգ զինքը, ընդ Հօր և ընդ Հոգւոյն Սրբոյ, յաւիտեանս, յաւիտենից ամէն:

ԱՐՏԱԽԱՉԴ. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

իրենց կեանքին: Իսկ հիմա, երբ գիտէ թէ բաժնուի պիտի իրեններէն, ու մինակ մը նան պիտի անոնք բաց ծովուն, խղճին ձայնը լռեցուցած աշխարհին դէմ, (խոստանալով հանդերձ Հոգին զրկել իր փոխարէն), ուրիշ տրտմութիւն մըն է որ կը նստի իր հոգիին:

Պիտի գիտնա՞ն իրենց կեցուածքը ու նենալ ճաղկապին դեմ:

Բայց գիտե՞ն թէ ի՞նչ է տագնապը: Գիտե՞ն թէ ատիկա ճակատագրական այն պահը, այն վիճակն է, որմէ ետքը կա՛մ խորտակուած կա՛մ փրկուած դուրս պիտի գան կեանքին: Սուղի գնելով իրենց գոյութիւնը: Գիտե՞ն թէ նոր ապրելակերպի մը հանգրուանին են: Նոր կենցաղի, տարբեր ըմբռնումներու անհրաժեշտ որդեգրումին գիմաց: Ու այդ է բուն տագնապը: Որ, կեանքի ունէ մէկ կողմէն, ունէ մէկ երեսին վրայ կրնայ յայտնուիլ, կրնայ կրկնուիլ: Բայց դիմաւորել պէտք է դայն:

Ուրիշ՞ գիտնային թէ քաղաքագէտ կոչուող միտքերուն տագնապը կայ, երբ քաղաքական խնդիրներ հանգուցը կապեն այն յարաբերութիւններուն որոնք կը ստեղծեն նոր պայմաններ, նոր վիճակներ, նոր կարգ ու սարք: Եւ այս նոր ըմբռնումները, աշխարհայեացքները յաճախ հիններուն ժխտումը բերելով սեղանի, ընկերային ալ տագնապներ լուծումի կը հանեն: Ուրիշ՞ իմանար ըստիկ իրենց իմացականութիւնը, թէ նոր վարդապետութիւններու, նոր ճշմարտութիւններու յայտնութիւնը իր խոր հետեանքները ունեցած է միշտ կրօնական, գիտական մարգերու վրայ: Ու տակաւին, թէ մարդկային կեանքի պատմութիւնը մեզ կը դնէ երկար շարքի մը գիմաց տնտեսական, մշակութային, ֆիզիքական, բարոյական տագնապներու՝ անհատներու, խումբերու և ընկերութիւններու ապրումներէն: Բայց ամենէն խոռովիչը իրենց միամտութիւնն է՝ չտեսնելու իրենց հոգիներուն իշնալիք խորունկ ցաւը՝ քիչ օրեր յետոյ, անակնկալներու պէս, գիշերներու հետ հասունցող:

Սակայն, գիշերներուն ալ հսկող իրենց վարդապետը թափանցումը ունէր զալիքներուն: Եւ տրտում իր հոգիին քաղցրութեամբ, կը բանայ անոնց նայուածքը զալիք խոռվքներու մութերուն դէմ: Բաժանումը առաջինն է իրենց հոգիներուն իջ-

նալիք խորունկ ցաւին: Բայց ամէնէն տանելին գուցէ: Քանի որ ժամանակը, մոռացումին մշուշը, նոր աշխարհներ, նոր հետաքրքրութիւններ կրնան այդ ալուցքը մեղմել: Ու բաժանումին պարապը, օր մը, լեցուած կը գտնեն ուրիշ ճերմակ ամպերով: Բուն տագնապը անկէ յետոյ է: — Վարանքը: Տատամսիլը ընտրութեան մէջ: Դառնա՞լ հին օրերուն, թէ քալել այս երազին ետեէն, նոր օրերու յաւիտեաններով, հակառակ ամէն կողմէ լսուող փուզումի, անտուգութեան, սարսափներու հեքին ու կանչերուն: Ուրանա՞լ ինչ որ դարերը փոխանցեր էին իրրե ցեղի ձայնին անհրաժեշտութիւն, պապենական ժառանգութիւն, հաւատալիք: Դեռ՝ թաղե՞լ ինչ որ միւս կողմէ ձայնն էր իրենց բնագոգներուն, մարդկօրէն ակնկալութիւններուն: Զգե՞լ հանգիստը, ու մտնե՞լ պայմաններուն քեքեք նոր այս ապրելակերպին: Թէ մնալ արդէն իսկ իր ճամբան գտած առօրին մէջ, իր ունակութիւնները կրկնող կեանքին հետ: Ու չխլրտիլ, «զուր տեղը չյոգնիլ»: Բայց տակաւին՝ խաբուած պիտի չլլայի՞ն իրենք: Բայց տակաւին՝ պիտի չզղջայի՞ն այս ուրացումներուն համար: Ահա վարանքը: Ահա հաշիւները, որոնք ետե ետեի երբ գալին զիջուիլ իրենց մտածումին կամրջակին, անտարակոյս որ մէյմէկ շուարուն, խորտակուած հոգիներ պիտի դառնային իրենք: Ընկճուած: Սարսափուն: Տրտում ու լքուն:

Ու ատոր համար իսկ, հմայքով լեցուն իրենց վարդապետը, իր տրտմութիւնները պատմութեան, իր հոգիին կորովը իր բառերուն մէջ, քաջալերանքի խօսքեր ունի անոնց, զորս իր զաւակները կ'անուանէ: Մինչև հիմա իր բարեկամներն էին, զաւարի ընկերները: Ասկէ յետոյ՝ ժառանգորդները պիտի ըլլան իր երազին: Իրրե իրենցը պիտի կրեն զայն իրենց հոգիներուն մէջ, թէ իսկ աշխարհի հզօրները յաջողին բաժան-բաժան ցրուել գիշերք չորս ծագերուն: Ու յիշէ պիտի ամէն մէկը իրենցմէ, հանդարտ ու թափանցուն շեշտերը Անոր բառերուն — «Մի՛ խռովեսցի՛ն սիրտք ձեր և մի՛ զանգիտեսցեն»: Ի՞նչ մխիթարութիւն պիտի ըլլայ յիշատակը այս գիշերուան, երբ ծովերով ու լեռներով իրարմէ հեռու, ամէն մէկը հալածուած, կալանաւոր, ստիպուած ըլլան իրենց ան-

ձին զօհր բերել նոյն երազին յաւերժացման, Ամենէն լուրջ, ինքնալստահ կեցումքն է որ կուտայ անոնց:

«Ա՛ր՛ խոռովեսցին սիրտք ձեր...»:

Սի՛րտը խոռովել:

Ունէ կարգէ տագնապի մը առաջին ցունցն է ատիկա: Շէնքը ստրսեկը: Բայց արագ անդրադարձով մը, թոյլ պէտք է տալ ընկճուելու այդ յարձակումէն: Ատիկա քայքայումը պիտի ըլլայ ներքին կորովին, թաքուն բայց գործօն ուժերուն: Ու նա թական բաժնուած պիտի գտնէ ինքզինք իր դէմ: Չխոռովել սիրտը՝ կարենալ գիմաւ կալելու համար իրողութիւնը, ճանչնալու՝ բնոյթը անակնկալին: Ճիշդ ինչպէս, բընազգական իմաստութեամբ մը, մարդիկ կամ կենդանիներ կ'ամփոփուին, կը կըծկուին, կարծես կը նահանջեն, վտանգի մը դիմաց: Բայց իրապէս հեռանալու համար է տաղնապէն, խաղաղ սրտով գիտելու և դարմանելու համար զայն: Չխոռովել սիրտը: Ամուր պահել կեդրոնը կեանքին: Զգուշանալ իրարանցումի մատենելէ կարգը, գործունէութիւնը այդ կեդրոնի շարժումներուն: Բայց նաեւ չվախնալ աչք աչքի նայելէ անձանթին, անոր բուն իսկ եղածը ըմբռնելու թափանցողութեամբ: Վախը, հոգեբանական իր բոլոր հետեանքներով, թշնամի-բարեկամն է մարդուն հոգիին մէջ խլրտող: Նայուած քիզ մշուշ ցանող: Երեւոյթները, իրողութիւնները մեծ համեմատութիւններու հանող: Առնել զայն ափիդ մէջ, տէրը դառնալ է լուսաւոր գիտակցութեան: Վերագտնել է նախկին վճռականութիւնը, պայծառութիւնը կամքին: Թոյլ չտալ է ներքին համոզումներուդ տատանիլ սպառնալիքներէն այս աշխարհի ճարպիկներուն: Ինչ որ իրական ու տիրական յատկանիշը պիտի քանդակէ քու դիմագիծին:

Անհրաժեշտը այն կեցումքն է, այն թափանցումը, զրապէս ձեռք առնուած այն գործը, որ պայմանաւոր է նեղ, անհորիզոն ժամանակով: Որ, իրենք իրենց հազիւ բաւող մարդերու չափանիշերով է մտածուած, ձեռնարկուած: Որ՝ գիտէ մանաւանդ իր արհամարհանքը խոր ակօսել երեսն ի վար ամէն շարժում հեգեանքով գիմաւորող, իրենց այսօրը, իրենց ներկայի հաճոյքները ապրող, գոհացնող ծանծաղ

հոգիներուն: Մօրուտ վայրերու մէջ բնակող միջատներու պէս, տակաւ իրենց լծացումին վարժուող, համակերպող, անոնք պիտի չվարանին այդ ճահճահուտէն ծծել պատրանքը իրենց երջանկութեան: Միւս կողմէ՝ լինէ է արժէքը այն կաղմակերպութիւններուն, որոնք ուրիշի մը ժխտումին մտահոգութեամբը գոյութեան են ելած: Անոնք իրենք վիրենք գերին մէջը դրած պիտի ըլլան քաղաքներէն, կեանքէն ու մարդերէն հեռու, մայրութիւններու վրայ շինուած այն խրամներուն, պատսպարաններուն, որոնց գործը թշնամի ուժերու յարձակումի շրջանին միայն կեանքի կուգայ: Միւս ժամանակներուն՝ երբ չկայ հակառակորդ ուժը որուն ժխտումին համար կան իրենք, լքուած ու անգործ, յուսահատօրէն պիտի սպասեն նոր յարձակողականներու: Եւ այդ է ամբողջ նպատակը իրենց գոյութեան:

«Ա՛ր՛ խոռովեսցին սիրտք ձեր և մի զանգիտեսցեն...»:

Անխոստափելի են անակնկալները կեանքին: Մանաւանդ կենսաւոր, աճող, ժամանակին, շրջապատին պայմաններուն ու խաղերուն ենթակայ ամէն էակի կամ կաղմակերպութեան: Որ, ինքզինք պիտի գտնէ վտանգաւոր այն կացութեան դիմաց, որուն տագնապ անունը կուտանք: Բայց իրենց գոյութեանը գիտակից, իրենց կարողութիւններուն տէր եղող, իրենց գործելուն, ապրելուն մէջ արժէք տեսնող, երկնային զօրութեան մը, իմաստութեան մը վախճանական նպատակներուն իրենց մասնակցութեան բաժինը զգացող անհատներ և հաստատութիւններ, չեն կորսնցնիր հաւասարակշռութիւնը իրենց կենցաղին, նորօրինակ ցնցումներու դէմ: Նըպատակ, ուղղութիւն, երազ, խանդավառութիւն, նուիրում անհրաժեշտ տարրեր են, կենսունակ պահելու համար հոգին՝ ճամբաներուն վրայ կեանքին: Ի՞նչ է արդէն դժբախտութիւնը անձնասպան ըլլալ փորձողներուն: Կարենալի՞ն անոնք, ճգնաժամային այդ պահերուն, կրկին գտնել կորսնցուցած իրենց երազը, ու գրկել զայն խորունկ ըզձանքովը իրենց նայուածքին, ու կախել զայն, կրկին, իրենց հոգիին վերեւ: Կեանքը տարբեր պիտի ըլլար իրենց համար: Ի՞նչ է յուսահատօրէն անդարձ մո-

լուծվեն՝ իրենք գիրենք գինեատներու պէս անկիւններու մէջ մաշեցնող, իրենց գոյութիւնը մոռցող անկեայներուն... Մինչև իսկ արցունքը պղտիկներուն՝ իրենց համար անբացատրելի եղող երևոյթներու զիմաց։ Անկարողութիւնը, անգործութիւնը, լքուածութիւնը չէ՞ անոնց հոգիներուն։ Ի՞նչ տարբեր է վիճակը ծնողքներուն, տունի բարեմիտ ծերունիներուն, որոնք ընտանիքին պատիւը անաղարտ պահելու մտահոգութեամբ կը սարսափին աշխարհի մարդերէն։ Ու խորհուրդ կուտան փախչիլ վտանգին առջէն։ «Տեղ տուր, կ'ըսեն, չարին»։ Ու կը լսեն։ Գիտնային անոնք, թէ վախի, սպառնալիքի, սարսափի ուրուականներն քեզ պահել հոգին, կորդել է անձնականութիւնը, ձեռնիքները անհատին։ Ուղղակի սպաննել է հոգին, անբանացնել է բանաւորութիւնը մարդուն։ Մղել է գայն կեղծաւորութեան, ստախոսութեան, նենգամիտ հնարքներու անկանգնելի հոգի վիճակին, խորտակումին։ Եթէ անդրադառնային ասոր, բոլոր այն մեծերը, տարէցները ընտանիքներուն, ընկերութիւններուն, որոնց խնամքին՝ մեծնալիք, կազմուելիք հոգիներ կան յանձնուած, թերևս տարբեր հոգիով մօտենային երևոյթներուն։ Պիտի գիտնային որ կեանքը անգործութիւն չէ։ Մանաւանդ տաղանդներու դէմ։ Հոն է ամենէն աւելի որ անհրաժեշտօրէն կը պահանջուի ունենալ կերպ մը՝ գործելու, տեսակէտ մը՝ կեանքը ըմբռնելու և ապրելու, զգացում մը, հեռավորութիւն մը՝ երեւոյթներու արժէքներուն թափանցելու։ Ու ասոնց ստացումին, իւրացումին համար անհրաժեշտ է երբեմն ձեռքադատել ինքզինքն առօրեայի տաղտուկներէն։ Հեռու մնալ օրերը սպանող սովորական, խճողուած հոգերէ, կեանքի աղմուկներէ։ Նետել ինքզինքն գիշերներուն, երկիրներուն ծոցը։ Ապրիլ խաղաղութիւնը, մենութիւնը, հեռու անգործութիւնը աստղերուն։ Ըլլալ յաճախ ինքզինքին հետ, հեռաւոր, մենաւոր, ու գիտել նայուածքիդ դէմ երկարող մարմինը չըմպատիդ, աշխարհին։ Ամէնէն իմաստուն կերպն է՝ դիմագրաւելու համար անակնկալները կեանքին։ Այսպէս աւելի ապահով պիտի թափանցուին, պարզուին մութերը հոգիի անդհանքներուն։

Ծիւղ այս կեցուածքն է որ, վերնա-

տան սեղանին շուրջ, Յիսուս կուտայ իրմէ սիրուած այդ խումբին։ Իր բաւերը կը լրջացնեն նախ նայուածքները անոնց դէմ։ Երբ միամտութեան։ Չեն կրնար իրենց զգացումները հաշտեցնել Անոր մտածումներուն։ Բայց Ան ուղղակի կ'ըսէ անոնց, թէ ուրախ պէտք է ըլլան իրենք, իր այս բաժանումին համար։ Որովհետեւ այդ էր կամքը իր Հօր, որուն բարութեանը ոչ մէկ անգամ կասկածեցաւ, թէ և տառապանքներ չպակսեցան իր հոգիին մէջ։ Ուրախ պէտք է ըլլան, որովհետեւ ասով իրենց բուն իսկ անձնականութիւնը պիտի գտնեն ու կերտեն։ Հոգ չէ թէ տրամութիւնը անձունը ըլլայ իրենց հոգիներուն։ Այդ բաժանումը գիրենք պիտի գնէ պրկումի մը մէջ՝ իրենց տարտղնուած կարողութիւնները միակ նպատակի մը ծառայեցնելու — հոգիներու աշխուսցումով, բարձրացումով խաղաղ ու աճուն երկիրներու արքայութիւնը լծեցնելու։ Պիտի լոյսին հանէ ինչ որ թաքուն, դեռ չբացուած ճառագայթներն են իրենց ետ հրուած, մենաւոր ու բեղմնաւոր գիշերներուն։ Այդ բաժանումը գիրենք բանայ պիտի աշխարհին դէմ, աւելի հասուն, աւելի գիտակից, աւելի գործօն՝ քան կրաւոր, երկչոտ, անտարբեր։ Ու այսպէս անոնք աւելի մօտենան պիտի իրենց երազին։

Ու կ'աղօթէ Յիսուս իրեններուն համար։

Իր աղօթքներուն ամէնէն սրտայոյզը։

Կարդալ այդ էջերը, ապրիլ է խաղաղութիւնը տարբեր այդ աշխարհին, ուր հոգիիդ տառապանքներուն՝ մէյմէկ քաղցրութիւններու իրրեւ կը նայաս։ Որովհետեւ հոգիներու այդ արքայութեանը մէջ միայն իրական է, հրաշքի պէս եղող այս աննիւթ քաղցրութիւնը։ Եւ Յիսուսի այդ աղօթքը, հրաշալի այդ արքայութեան կը կանչէ քոյր-հոգիները այդ երազով տառապողներուն, սիրողներուն, հաւատացողներուն։

ԹՈՐԳՈՄ ԱՔԵՂԱՅ

